

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет (інститут) психології

Кафедра загальної та клінічної психології

Навчально-методичні матеріали
до практичних занять
для здобувачів освіти денної форми навчання
за спеціальністю 231 Соціальна робота
з нормативної навчальної дисципліни

ЗАГАЛЬНА, ВІКОВА ТА СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Луцьк – 2022

*Рекомендовано до друку методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 16.11. 2022 р.*

Укладач:

Зореслава КРИЖАНОВСЬКА – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Рецензент:

Ірина ГРИЦЮК – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психодіагностики Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Загальна, вікова та соціальна психологія метод рекомендації до практич. занять / уклад. Зореслава Крижановська. – Луцьк : [б. в.], 2022. – 33 с.

Розроблені методичні рекомендації мають на меті допомогти студентам в формуванні знань щодо особливостей функціонування психіки людини, її законів та механізмів у різні періоди життя та різні соціальні ситуації.

Для бакалаврів освітньої програми Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота.

УДК 159.9/922.6:316.6(07)

© Крижановська З. (укладання), 2022
© Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

1. Опис освітнього компоненту.....	4
2. Структура освітнього компоненту.....	8
3. Питання для обговорення на практичних заняттях.....	10
4. Завдання для самостійного опрацювання.....	19
5. Політика оцінювання.....	20
6. Перелік питань, що виносяться на екзамен.....	25
7. Рекомендована література та інтернет-ресурси.....	27

I. Опис освітнього компоненту

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 23 Соціальна робота Спеціальність 231 Соціальна робота Освітня програма Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота Освітній рівень бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>180/6</u> / 4		Рік навчання <u>2022 - 2023</u>
		Семестр <u>1</u> -ий <u> </u>
		Лекції <u>40</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>40</u> год. Лабораторні <u>0</u> год. Індивідуальні <u>0</u> год.
		Самостійна робота <u>88</u> год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Консультації <u>12</u> год.
	Форма контролю: <u>екзамен 1 семестр</u>	
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача.

ППП Крижановська Зореслава Юріївна

Науковий ступінь кандидат психологічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри загальної та клінічної психології

Контактна інформація Kruzhanovska.Zoreslava@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

III. Опис освітнього компоненту

1. Анотація курсу.

Ефективна професійна реалізація сучасного соціального працівника різної спеціалізації неможлива без цілісної системи знань про людину, яка формується у вищій школі. Програма навчальної дисципліни «Загальна, вікова та соціальна психологія» орієнтована на оволодіння студентами соціальних спеціальностей знаннями про особливості функціонування психіки людини, її законів та

механізмів у різні періоди життя та пізні соціальні ситуації.

Метою освітнього компоненту «Загальна, вікова та соціальна психологія» є формування наукового розуміння природи психіки в різні періоди життя людини, методів та результатів дослідження психічних явищ в соціальних ситуаціях, індивідуально-типологічних властивостей особистості; розвиток здатності до застосування психологічних знань в умовах професійної діяльності соціального працівника.

«Загальна, вікова та соціальна психологія» є загальноосвітнім компонентом підготовки бакалаврів – майбутніх соціальних працівників. Вона спрямована на вивчення та розуміння базових понять і категорій науки, системи психологічних знань, закономірностей, механізмів, методологічних підходів щодо вивчення психічних явищ людини, їх виникнення, функціонування та розвиток; поведінки, діяльності, вчинків; психофізіологічних процесів та механізмів, які лежать в основі різних форм психічної активності.

Вивчення галузей (загальна, вікова, соціальна) психології є необхідним для формування психологічної освіченості та культури майбутніх соціальних працівників та є обов'язковим в підготовці до майбутньої професійної діяльності.

Програма навчальної дисципліни складена у відповідності до Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 231 Соціальна робота і враховує його вимоги.

Програмою передбачені лекційні і практичні заняття, на яких будуть інтенсивно застосовуватися сучасні форми роботи. Окрім аудиторних занять, програма включає значний об'єм самостійної роботи студентів, з метою опрацювання теоретичних джерел і виконання самостійних практичних завдань.

Форма організації контролю: іспит.

2. Пререквізити.

Навчальна дисципліна є міждисциплінарною в системі професійної підготовки бакалаврів й може вивчатися автономно, незалежно від попередньої навчально- професійної підготовки студентів. Для кращого оволодіння матеріалами курсу бажаним є вивчення дисципліни загального та професійного циклів підготовки: “Вступ до спеціальності”, “Педагогіка” та інші.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів базової системи наукових знань з психології.

Основне завдання навчальної дисципліни – сприяти психологічній підготовленості майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності.

Після вивчення навчальної дисципліни «Загальна, вікова та соціальна психологія» студенти повинні набути та отримати **знання**:

- ключових понять, теорій та закономірностей, що складають категоріальний апарат загальної, вікової та соціальної психології;
- системи психічних явищ живої істоти та їх характеристики;
- психологічних механізмів та закономірностей функціонування психіки людини;
- принципів використання психологічних знань для вирішення професійних проблем, які здатні виникати в практиці життя.

уміння:

- аргументувати власні погляди на актуальні проблеми загальної, вікової та соціальної психології;
- мати розуміння методів психологічного вивчення людини;
- використовувати психологічні знання під час реалізації професійних функцій;
- мати загальне розуміння про психологічні особливості психіки людини;
- визначати основні властивості особистості, психологічні механізми детермінації її поведінки, використовуючи необхідні методи дослідження;
- володіти базовими методами підтримки психічного здоров'я.

4. Результати навчання (компетентності)

Основним результатом навчання є знання та розуміння предметної області загальної, вікової та соціальної психології та здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі професійної діяльності у галузі психології, що передбачає здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні компетентності:

Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

Результати навчання цього освітнього компоненту деталізують такі **програмні результати:**

Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.

Самостійно й автономно знаходити інформацію необхідну для професійного зростання, опановувати її, засвоювати та продукувати нові знання, розвивати професійні навички та якості.

Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.

Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.

Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

5. Структура освітнього компоненту

Структура навчальної дисципліни представлена у вигляді таблиць 2.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Основи загальної психології						
Тема 1. Психологія як наука про людину. Визначення її предмету та завдань.	8	2	2	4	0	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 2. Особистість та чинники її розвитку. Поняття свідомості.	9	2	2	4	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 3. Пізнавальні психічні процеси (відчуття, сприймання, увага).	9	2	2	4	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 4. Пізнавальні психічні процеси (пам'ять, мислення, увага).	9	2	2	4	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 5. Емоційно-вольова сфера особистості.	9	2	2	4	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 6. Психічні властивості людини (темперамент, характер).	8	2	2	4	0	ДС/ ІРС/ РМГ
Підсумкова контрольна модульна робота						ПМК
Разом за модулем 1	52	12	12	24	4	20
Змістовий модуль 2. Основи вікової психології						
Тема 7. Вікова психологія як наука.	9	2	2	4	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 8. Психічний розвиток людини та його особливості.	9	2	2	4	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 9. Вікова періодизація психічного розвитку людини.	8	2	2	4	0	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 10. Психологія дитинства.	8	2	2	4	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 11. Психічний розвиток підлітків.	9	2	2	4	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 12. Психічний розвиток юнаків.	8	2	2	4	0	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 13. Психологія дорослості.				4		
Підсумкова контрольна модульна робота						ПМК
Разом за модулем 2	60	14	14	28	4	20
Змістовий модуль 3. Основи соціальної психології						
Тема 14. Соціальна психологія як наука.	11	2	2	6	1	ДС/ ІРС/ РМГ

Тема 15. Соціальна психологія особистості.	9	2	2	5	0	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 16. Соціально-психологічна характеристика спілкування.	10	2	2	5	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 17. Психологія між особових стосунків та між особової взаємодії.	10	2	2	5	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 18. Психологія впливу.	9	2	2	5	0	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 19. Група та між групові відносини.	10	2	2	5	1	ДС/ ІРС/ РМГ
Тема 20. Психологія великих груп.	9	2	2	5	0	ДС/ ІРС/ РМГ
Підсумкова контрольна модульна робота						ПМК
Разом за модулем 2	68	14	14	36	4	20
Види підсумкових робіт (за потреби)						Бал
Модульні контрольні роботи						60/Г
МКР 1						20
МКР 2						20
МКР 3						20
Модульна контрольна робота (МКР1+МКР2)						20+20+20=60
ІНДЗ						відсутнє
Всього годин/ Балів	180	40	40	88	12	100

Примітки:

платформа Moodle одна з форм навчання або симбіоз у формі онлайн лекцій під час карантинних обмежень. Форма контролю: ПМК – підсумковий модульний контроль, ПК – поточний контроль.

Форма контролю*:

- ДС – дискусія, ДБ – дебати, ЛР – письмове виконання лабораторної роботи/звіт, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕНЬ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Змістовий модуль 1. ОСНОВИ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Психологія як наука про людину. Визначення її предмету та завдань.

Предмет загальної психології. Принципи наукового дослідження.

Психіка її функції та механізми. Психічні явища, їх класифікація. Зародження та розвиток психіки. Поняття чутливості, як найпростішої форми психіки. Стадії розвитку психіки та їх характеристика.

Розвиток психіки в тваринному світі. Основні види поведінки тварин: інстинкти, навички, інтелектуальні форми поведінки.

Розвиток психіки на рівні людини. Відмінність психіки людини від психіки тварин. Свідомість, її суспільно-історичний характер.

Етапи історичного поступу психології: міфологічний, філософський, науковий етапи. Методологія та методи психологічного дослідження.

Методи дослідження в загальній психології.

Місце психології в системі наук. Зв'язок з іншими науками.

Диференціація психології на окремі наукові галузі.

Основні напрями психології ХХ століття.

Ключові слова: психологія, предмет психології, об'єкт психології, психіка, психічне відображення, метод дослідження.

Тема 2. Особистість та чинники її розвитку. Поняття свідомості.

Людина як індивід. Поняття про особистість та індивідуальність. Суб'єктний вимір людини.

Психологічні характеристики особистості: стійкість властивостей особистості, єдність особистості, активність особистості.

Біологічне і соціальне в структурі особистості.

Форми психічного: свідоме, несвідоме. Самосвідомість особистості. «Я-образ» та «Я-концепція» особистості.

Ключові слова: індивід, особистість, індивідуальність, свідоме, несвідоме, самосвідомість особистості, «Я-образ», «Я-концепція» особистості.

Тема 3. Пізнавальні психічні процеси (відчуття, сприймання, увага).

Поняття про відчуття та сприймання. Фізіологічна основа відчуттів та

сприймання.

Класифікація і види відчуттів. Загальні властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. Головні закономірності відчуттів: пороги чутливості, адаптація, сенсibiliзація, синестезія.

Загальні особливості сприймання: предметність, цілісність та структурність, константність, аперцепція, осмисленість та узагальненість, вибірковість.

Ілюзії сприймання. Роль минулого досвіду у сприйманні, аперцепція.

Класифікація та види сприймання.

Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги.

Види уваги (мимовільна, довільна, після довільна), їх характеристика.

Основні властивості уваги: концентрація (зосередженість), стійкість, переключення, розподіл, обсяг.

Ключові слова: відчуття, сприймання, сенсорний та перцептивний образ, аперцепція, увага, види уваги.

Тема 4. Пізнавальні психічні процеси (пам'ять, мислення, уява).

Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в життєдіяльності людини.

Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування. Явище ремінісценції.

Основні критерії класифікації пам'яті. Види пам'яті.

Поняття про мислення. Зв'язок мислення і мовлення.

Операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, конкретизація, абстрагування.

Види мислення та їх характеристика. Інтелект.

Поняття про мову та мовну діяльність. Види і форми мови. Функції мови. Основні елементи мови: фонація, голос, дикція.

Поняття про мовлення.

Поняття про уяву. Значення уяви в житті та діяльності. Фізіологічні основи уяви.

Види уяви: мимовільна і довільна, репродуктивна і творча, активна і пасивна. Мрія як особливий вид уяви.

Процеси уяви: аглютинація, гіперболізація, підкреслення, схематизація, типізація.

Ключові слова: пам'ять, мислення, інтелект, розум, мова, мовлення, уява.

Тема 5. Емоційно-вольова сфера особистості.

Поняття про емоції та почуття. Фізіологічні основи почуттів і емоцій. Зовнішнє вираження емоцій.

Види емоцій: позитивні, негативні, стеничні і астеничні; власне емоції, афекти, пристрасті, настрої, стрес, фрустрації.

Вищі почуття: моральні, інтелектуальні, естетичні.

Ключові слова: емоції, почуття, афект, пристрасті, настрої, стрес, фрустрація.

Рис. 2. Класифікація емоцій людини

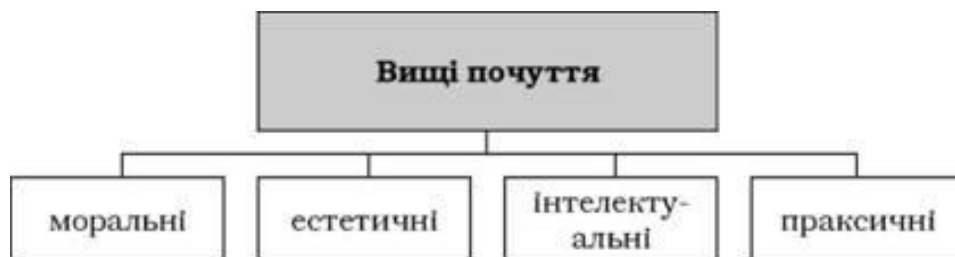

Рис. 3. Класифікація почуттів людини

Тема 6. Психічні властивості людини (темперамент, характер).

Поняття про здібності. Природні передумови розвитку здібностей.

Ранній прояв здібностей у дітей.

Здібності і діяльність. Здібності і особистість.

Різновиди здібностей. Структура здібностей. Рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність.

Поняття про темперамент. Типи вищої нервової діяльності та темперамент.

Проблема класифікації типів темпераменту. Психологічна характеристика типів темпераменту.

Поняття про характер. Типове та індивідуальне в характері.

Риси характеру, які виражають відношення до суспільства, колективу, інших людей, відношення до праці, до самого себе. Вольові риси характеру.

Формування характеру.

Ключові слова: здібності, задатки, темперамент, характер.

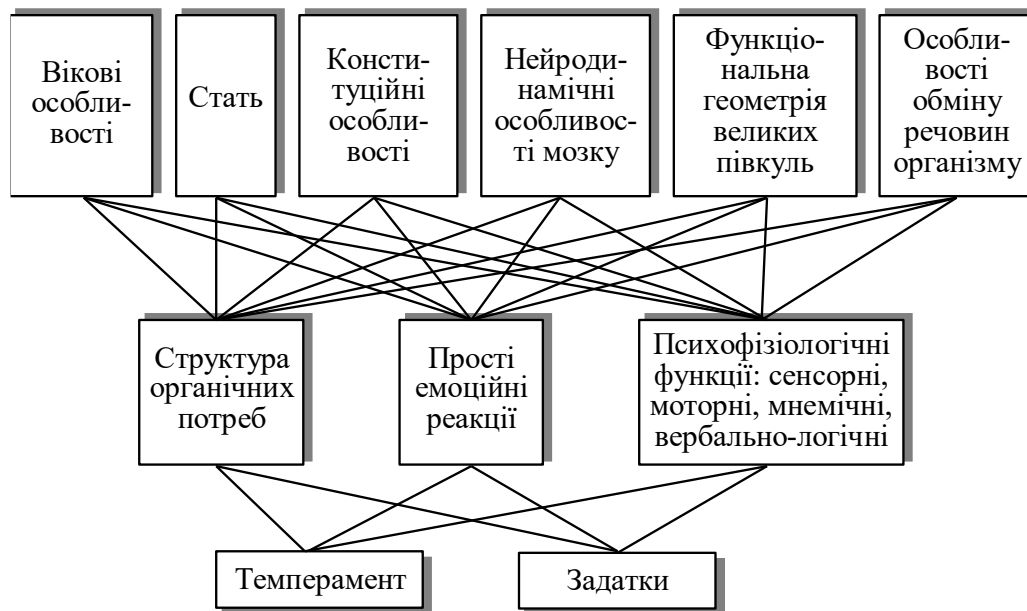

Рис. 4. Схема індивідних особливостей людини

Підсумкова контрольна модульна робота.

Змістовий модуль 2. ОСНОВИ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 7. Вікова психологія як наука.

Предмет вікової психології, основні завдання та категорії вікової психології. Зв'язок вікової психології з іншими науками. Принципи досліджень у віковій психології: принципи детермінізму, об'єктивності, єдності психіки і діяльності, принцип розвитку.

Класифікація методів вікової психології та специфіка їх застосування при вивченні вікових аспектів розвитку психіки. Організаційні методи у віковій психології (порівняльний, лонгітюдний, комплексний). Характеристика емпіричних методів вікової психології: спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю, вивчення продуктів діяльності, експеримент, психодіагностичні методики.

Ключові слова: вікова психологія, вік, методи вікової психології.

Тема 8. Психічний розвиток людини та його особливості.

Поняття про психічний розвиток. Співвідношення понять «розвиток», «дозрівання», «формування», «становлення».

Основні закономірності розвитку. Аналіз основних концепцій психічного розвитку. Основні фактори психічного розвитку.

Біологічні передумови психічного розвитку.

Діяльність і спілкування як умови і засоби психічного розвитку. Проблема співвідношення навчання і розвитку. Поняття про рівень актуального та зону найближчого розвитку дитини. Сенситивні періоди в розвитку дитини.

Ключові слова: психічний розвиток, розвиток, дозрівання.

Тема 9. Вікова періодизація психічного розвитку людини.

Поняття про вік. Принципи і критерії вікової періодизації. Соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності та психічні новоутворення як критерії вікової періодизації.

Вікова періодизація Р.Крайга. Психосексуальні стадії розвитку особистості за З. Фройдом.

Ключові слова: вік, розвиток, соціальна ситуація розвитку.

Тема 10. Психологія дитинства.

Фаза новонародженого як особливий період немовлячого дитинства. Причини кризи новонародженості. Вроджені безумовні рефлексії та їх роль у розвитку новонародженого.

Первинний сенсорний розвиток новонародженого. Розвиток емоційної сфери. Комплекс пожвавлення як перша соціальна реакція немовляти. Безпосередньо-емоційне спілкування немовляти з дорослими як провідний вид діяльності. Оволодіння мовленням у немовлячий період. Сенсомоторний розвиток та виникнення наочно-дійового мислення в немовлячий період.

Особливості соціальної ситуації розвитку дитини в ранньому віці. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідний вид діяльності в ранньому віці. Поняття про предметні та знаряддєві дії. Перші ігри дітей. Розумовий розвиток у ранньому віці. Розвиток самосвідомості, моральних почуттів.

Криза третього року життя: причини, основні поведінкові прояви.

Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Потреби дошкільнят та формування мотивів поведінки. Ієрархія мотивів. Формування перших етичних норм поведінки. Розвиток самосвідомості в дошкільному віці та формування Я-концепції. Формування статевої ідентичності в дошкільнят. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільнят. Основні тенденції розвитку мислення в дошкільному віці. Розвиток наочно-образного мислення. Формування основ словесно-логічного мислення. Розвиток уваги дитини дошкільного віку. Особливості пам'яті дошкільнят. Пізнавальна та емоційна уява дітей дошкільного віку. Розвиток продуктивних видів діяльності в дошкільному віці: зображувальна та конструктивна діяльність.

Ключові слова: фаза новонародженості, сенсорний розвиток, соціальна ситуація розвитку.

Тема 11. Психічний розвиток підлітків.

Характеристика соціальної ситуації розвитку підлітка. Прагнення до дорослості як базове новоутворення віку. Розвиток пізнавальних процесів та інтересів підлітків: критичність мислення, рівень абстрагування, узагальнення, система прямих і зворотних логічних операцій. Егоцентризм підліткового мислення. Мотиви навчальної діяльності.

Мрії підлітка як специфічні прояви підліткової уяви. Основні психологічні новоутворення підліткового віку. Розвиток самосвідомості в підлітковий період. Формування статевої ідентичності. риза підліткового віку.

Комунікативна діяльність у середньому шкільному віці. Інтимно-особистісне спілкування та його роль в особистісному розвитку підлітка. Проблема «важких підлітків».

Ключові слова: прагнення до дорослості, новоутворення підліткового віку.

Тема 12. Психічний розвиток юнаків.

Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці. Формування статево-рольових цінностей і статево-рольового самовизначення юнаків і дівчат: співвідношення фемінності – маскулінності. Дружба і кохання в юнацькому віці. Мотиви поведінки і ціннісні орієнтації в юності. Психологічні особливості вибору майбутньої професії. Професійне самовизначення.

Особливості навчально-професійної діяльності юнаків і дівчат.

Характеристика основних новоутворень юнацького віку.

Ключові слова: статево-рольові цінності, фемінність – маскулінність, професійне самовизначення.

Тема 13. Психологія дорослості.

Дорослість як психологічний період. Проблема періодизації дорослості. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність. Розвиток особистості в період дорослості.

Нормативні кризи дорослості. Психофізіологічний та пізнавальний розвиток в період дорослості. Зміни фізичного розвитку в зрілому дорослому віці. Розвиток когнітивної сфери в зрілому дорослому віці. Сімейні стосунки в зрілому дорослому віці. Професійний розвиток. Особливості Я-концепції в зрілому дорослому віці. Криза зрілого віку.

Старість як біосоціопсихологічне явище. Теорії старіння і старості. Проблема вікових меж старості. Соціальна ситуація розвитку старості і провідна діяльність в старості.

Особисті особливості в старості. Особливості Я-концепції в старості. Пізнавальна сфера в період старіння.

Ключові слова: дорослість, нормативні кризи дорослості, професійний розвиток, вікові межі ості.

Підсумкова контрольна модульна робота.

Змістовий модуль 3. ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 14. Соціальна психологія як наука.

Соціальна психологія як галузь психологічної науки. Структура, функції та категорії соціальної психології. Соціально-психологічні явища як основна одиниця

аналізу.

Взаємодія між людьми та її психологічне відображення як основа предмета соціальної психології. Завдання соціальної психології.

Соціальна психологія та інші галузі психологічної науки (загальна, вікова та педагогічна, психологія особистості тощо). Соціальна психологія та соціологія. Закони соціальної психології. Основні завдання соціальної психології у сучасному суспільстві. Загальна характеристика методів соціальної психології.

Фундаментальні принципи: принцип об'єктивного дослідження психіки, діалектичний, історичний, структурно-системний і принцип цілісності. Приватнонаукові принципи: принцип детермінізму, причинної (каузальної) обумовленості психічних явищ, принцип єдності свідомості і діяльності, принцип розвитку.

Уявлення про основні методи соціальної психології: спостереження, соціально-психологічний експеримент, опитування (бесіда, анкетування, інтерв'ю, невербальна комунікація), соціометрія, контент-аналіз, тести, проєктивні методи, аналіз продуктів діяльності.

Ключові слова: соціальна психологія, предмет соціальної психології, об'єкт психології, особистість, спілкування, метод дослідження.

Тема 15. Соціальна психологія особистості.

Поняття особистості. Співвідношення понять «особистість», «індивід» та «індивідуальність». Проблема типології особистості в соціально-психологічній науці. Перехідні соціальні типи особистості. Соціальний тип і соціальна зрілість особистості.

Взаємозв'язок соціального і індивідуального в людині. Індивідуальність особистості.

Основні теоретичні напрямки дослідження процесу соціалізації особистості. Визначення поняття «соціалізація». Система понять «соціалізація», «соціальний розвиток», «формування особистості», «виховання», «соціалізованість», «ресоціалізація» у теорії соціалізації особистості. Механізми та інститути соціалізації.

Формування самосвідомості в процесі соціалізації. Значення групових та суспільних норм. Проблема соціальної установки в психології. Сутність та структура соціальної установки.

Емоційний, когнітивний та поведінковий компоненти соціальних установок. Мотиви соціальної поведінки. Соціальна установка і реальна поведінка. Моделі про соціальної мотивації.

Ключові слова: соціалізація, самосвідомість, суспільні норми, соціальна установка.

Тема 16. Соціально-психологічна характеристика спілкування.

Соціально-психологічна сутність спілкування. Структура, функції спілкування. Спілкування як форма існування і виявлення людської сутності.

Розвиток спілкування в онтогенезі. Спілкування як потреба людини. Специфіка комунікативного процесу між людьми. Види комунікацій. Афіліація як потреба в спілкуванні.

Міжособистісна комунікація. Моделі комунікації. Вербальна та невербальна комунікація. Значення комунікативних властивостей людської мови. Комунікативна компетентність. Правила і техніки спілкування.

Визначення поняття «взаємодія» (інтеракція). Інтерактивна сторона спілкування: спілкування як обмін діями. Проблема взаємодії (інтеракції) людей у соціальній психології. Механізм соціальної взаємодії. Дослідження взаємодії в концепції «символічного інтеракціонізму». Транзактний аналіз Е.Берна. Типи взаємодії. Проблема кооперації та конфлікту в соціальній психології. Компоненти процесу взаємодії. Види взаємодії.

Поняття соціальної перцепції. Об'єкт та суб'єкт соціальної перцепції. Механізми сприйняття людини людиною. Класифікація стереотипів сприймання людини людиною. Проекціювання як механізм міжособистісного сприймання. Механізм пізнання — децентрація. Ідентифікація. Рефлексія. Емпатія. Інтерпретація причин поведінки іншої людини — явище каузальної атрибуції. Структура атрибутивного процесу. Вид та форми атрибуції.

Ключові слова: спілкування, сторони спілкування, соціальна перцепція.

Тема 17. Психологія між особових стосунків та між особової взаємодії.

Міжособистісні відносини як необхідні умови формування та розвитку особистості.

Відносини як внутрішній компонент взаємодії між людьми. Емоційний, когнітивний, поведінковий аспекти міжособистісних відносин. Міжособистісні відносини у групі, колективі як система. Структура ділових відносин. Структура особистих відносин. Міжособистісні відносини діяльнісного опосередкування в контексті стратометричної концепції О. В. Петровського. Міжособистісні ролі в групі. Сприйняття людини людиною: соціально-психологічні механізми. Статус особистості в структурі міжособистісних відносин. Прояви міжособистісних відносин (дружба, симпатія, кохання тощо).

Ключові слова: спілкування, між особова взаємодія.

Тема 18. Психологія впливу.

Механізми впливу в процесі спілкування. Значення способів і методів впливу в процесі спілкування і в практичній діяльності людей. Ідеологічна та етична проблеми психології впливу. Конкретні способи і механізми впливу. Історичні традиції соціальної психології у вивченні зараження, навіювання, наслідування. Обмеженість досліджень цих процесів традиційною соціальною психологією.

Феномен групового тиску. Інтерпретація понять «конформізм», «конформність», «конформна поведінка». Теоретичний підхід і експериментальні дослідження конформізму в західній соціальній психології. Аналіз експериментів

С.Аша з дослідження конформізму в лабораторних умовах.

Недопустимість перенесення результатів лабораторного дослідження конформізму на пояснення феномену групового тиску на індивіда в реальних умовах групової діяльності. Дослідження конформної поведінки у вітчизняній соціальній психології.

Співвідношення понять «конформність» і «навіюваність». Конформна та негативна поведінка. Значення досліджень феномену групового тиску для оптимізації діяльності.

Ключові слова: механізми впливу, феномен групового тиску, конформізм, нонконформізм.

Тема 19. Група та між групові відносини.

Визначення поняття група. Міжгрупові відносини в групі.

Соціально-психологічні параметри, характеристики та ознаки групи. Параметри, що характеризують групу як цілісність. Параметри, що характеризують індивіда як члена групи: групові норми та цінності. Поняття санкцій, соціального контролю в соціальній психології. Соціально-психологічні ознаки групи. Класифікація груп.

Головні підходи до вивчення малих груп. Сутністі ознаки малої групи. Класифікація малих груп: первинні та вторинні групи. Формальні та неформальні групи, групи членства та референтні групи. Структура малої групи. Мікрогрупи та угруповання. Становище індивіда в групі.

Значення різних типів малих груп для детермінації поведінки індивіда.

Ключові слова: група, групові норми та цінності, групова взаємодія.

Тема 20. Психологія великих груп.

Проблематика психології великих соціальних груп, їх класифікація, структура, методологічне значення дослідження психології для розуміння змістовних сторін цінностей і потреб індивіда.

Особливості дослідження великих соціальних груп: обмеженість експерименту, специфіка спостереження, використання статистики, застосування логіко-теоретичних методів аналізу. Невиправданість відмови від дослідження психологічних характеристик великих соціальних груп на підставі обмеженості методів їх точного вивчення.

Сутнісні ознаки та динамічні характеристики малої групи. Проблема та історія дослідження малої групи. Етапи: 1) 20-ті роки 20 ст. – дослідження контактних груп (Норман Тріплет (1987р), Флойд Олпорт).

Позитивний чи негативний результат присутності: 1) фацилітація та інгібіція; 2) інтеракція в групі. Гіпотеза домінуючої відповіді Р.Зайонца; 3) експерименти, зорієнтовані на різні параметри малих груп.

Структура, визначення, специфічні ознаки, нижня та верхня межа малої групи. Групова динаміка. Підходи: соціометричний напрямок Дж. Морено, соціологічний напрямок Е.Мейо, школа групової динаміки К.Левіна.

Ключові слова: група, велика соціальна група.

Підсумкова контрольна модульна робота.

7. Завдання для самостійного опрацювання

1. Основні етапи еволюції психіки людини.
2. Види та форми поведінки живих організмів.
3. Стадії психічного розвитку тварини.
4. Передумови розвитку свідомості людини.
5. Відмінність психіки людини від психіки тварин.
6. Ключові питання онтогенезу психіки людини.
7. Категорія діяльності в психології.
8. Макроструктура діяльності.
9. Ведучі форми діяльності людини (ігрова, навчальна, трудова). Здібності і діяльність.
10. Здібності і особистість.
11. Різновиди здібностей. Рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність.
12. Розвиток здібностей дитини в освітньому процесі.
13. Критерії психологічної готовності дитини до шкільного навчання.
14. Рівні розвитку великих груп.
15. Проблема класифікації типів темпераменту.
16. Структура особистості.
17. Структура великих груп.
18. Психологічна характеристика типів темпераменту.
19. Розвиток особистості.
20. Значення процесу соціалізації для розвитку особистості.
21. Врахування темпераменту дитини в навчально-виховній роботі педагога.
22. Основні психологічні процеси малих груп.
23. Соціометрична структура малої групи.
24. Характеристика лідерства.
25. Груповий тиск в малій групі.
26. Згуртованість в малій групі.
27. Типове та індивідуальне в характері.
28. Структура характеру людини.
29. Властивості психічного відображення.
30. Чинники формування особистості людини.
31. Історія розвитку психології.
32. Основні етапи розвитку вікової психології.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента

Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять; активність студента під час практичних занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- виконання модульних контрольних завдань;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) на консультаціях;

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- порушення дисципліни;
- списування та плагіат.

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані інтегральну, загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання.

Для усвідомленого й системного засвоєння курсу необхідною є систематична навчально-пізнавальна робота студентів в усіх видах і формах її організації: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Аудиторні заняття будуть проводитися у формі лекцій.

Здобувачам освіти може бути зараховано результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні (фахові) курси/тренінги, громадянська освіта, он-лайн-освіта, стажування). Процес зарахування регулюється [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#), і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7.

Студенти, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю курсу. У цьому випадку студент інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити валідність, заявлених студентом отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

- 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів

конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й, участь у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;

- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;
- 10 балів – за публікацію статті (статтей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт;
- 15 балів – за перше місце на I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.

За умови представлення здобувачами освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання, які

Підтвердження подається здобувачем освіти викладачеві курсу не пізніше ніж за 10 днів до дати останнього заняття з дисципліни. При цьому студент у встановлені терміни подає заяву на ім'я проректора та долучає усі необхідні документи до розгляду. Матеріали розглядаються на засіданні Предметної комісії, створеної розпорядженням декана факультету відповідно до схвальної резолюції проректора з навчальної роботи та рекрутації з урахуванням. [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки.](#) і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7.

Несвоєчасне виконання завдання.

Студент, що з певних причин не відвідує лекції, зобов'язаний аргументувати свою відсутність і представити конспект пропущеного заняття. Якщо студент відсутній на практичному занятті, то, залежно від виду діяльності, передбаченого навчальною програмою, студент проходить усне опитування на пропущену тематику або демонструє навички роботи, що їх передбачено відповідним видом діяльності. Відсутність студента на ПМК оцінюється в «0» балів. Повторне написання ПМК можливе лише за наявності офіційного документу, який підтверджує вагому причину відсутності студента.

- За умови участі студентів у навчанні з елементами **дуальної освіти** передбачено можливість самостійного опрацювання студентами матеріалів навчальних занять протягом одного дня на тиждень та зарахування їхніх результатів до загальної кількості балів поточного контролю.

- *Процедура оскарження результатів контрольних заходів.*

- Студенти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що його буде розглянуто згідно із заздалегідь визначеними процедурами у ЗВО (див. [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки](#), пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

Оцінювання роботи здобувача вищої освіти.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Обов'язковими є:

поточний контроль – (40 балів).

ПМК проводиться у вигляді відкритих питань та становить **60** балів.

Модульна контрольна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення аудиторних письмових робіт під час проведення останнього практичного заняття в межах окремого залікового модуля.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні трьох контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів одна).

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Відвідування практичних занять є обов'язковим. У форс-мажорних ситуаціях навчання може проходити також в он-лайн формі (за погодженням з кафедрою).

Критерії оцінювання під час аудиторних занять:

2 бали – оцінюється робота здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, чинне законодавство, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки за умови особистого мультимедійного представлення завдання на практичному занятті.

1,5 бали – оцінюється робота здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, чинне законодавство, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.

1 бал – оцінюється робота здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу за відповідною темою, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.

0,5 бали – оцінюється робота здобувача освіти, який відтворює не значну частину навчального матеріалу за відповідною темою, частково висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.

0 балів – оцінюється робота здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом за відповідною темою та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Академічна доброчесність: виконані завдання бакалаврами мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями з опорою на представлені зразки оформлення необхідних для психологічних досліджень документів. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів.

Студенти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що його буде розглянуто згідно із заздалегідь визначеними процедурами у ЗВО (див. Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки, пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

-

Дотримання правил навчальної етики та академічної доброчесності:

- Дотримання академічної доброчесності, згідно Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки, здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

- Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч. 6 статті 42 Закону України «Про освіту») :

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

- відрахування з університету (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.
- Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, можна ознайомитися у [Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot).

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 5 балів). Перескладання відбувається із дозволу кафедри за наявності поважних причин.**

V. Підсумковий контроль

На іспит виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних ситуацій, які можуть виникати в освітньому просторі.

Форма проведення іспиту – усний екзамен.

Докладніше про поточне та підсумкове оцінювання - за покликанням.
https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_potochne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

1. Предмет загальної психології.
2. Соціальна психологія як галузь психологічної науки.
3. Предмет вікової психології, основні завдання та категорії вікової психології.
4. Психіка та її властивості.
5. Співвідношення понять «розвиток», «дозрівання», «формування» «становлення».
6. Особистість як предмет вивчення соціальної психології.
7. Психічний розвиток людини та його особливості.
8. Основні закономірності розвитку.
9. Вікова періодизація психічного розвитку людини.
10. Психічний розвиток періоду дитинства.
11. Властивості відчуттів.
12. Соціалізація особистості.
13. Місце психології в системі наук.
14. Діяльність і спілкування як умови і засоби психічного розвитку.
15. Поняття про емоції в психології.
16. Соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності та психічні новоутворення як критерії вікової періодизації.
17. Поняття про пам'ять в психології.
18. Спілкування та його функції.
19. Психічний розвиток в підлітковому віці.
20. Психічний розвиток в період юності.
21. Поняття про почуття в психології.
22. Поняття про характер людини.
23. Фаза новонародженого як особливий період немовлячого дитинства.
24. Психологія дорослості.
25. Мала група та її основні характеристики.
26. Характеристика між групових відносин у соціальній психології.
27. Властивості емоцій та почуттів людини.
28. Пізнавальні процеси людини.
29. Міжособистісна взаємодія: основні характеристики.
30. Особливості соціальної ситуації розвитку дитини в ранньому віці.
31. Характеристика основних методів психологічних досліджень.
32. Характеристика соціальної ситуації розвитку підлітка.
33. Інтимно-особистісне спілкування та його роль в особистісному розвитку підлітка.
34. Психологія великих груп.
35. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці. Особливості навчально-професійної діяльності юнаків і дівчат.
36. Психологія натовпу.
37. Характеристика мислення в психології.

38. Дорослість як психологічний період.
39. Структура соціальної психології та її зв'язки з іншими науками.
40. Індивідуальні властивості мислення та їх психологічний аналіз.
41. Галузі психології та їх зв'язок з іншими науками.
42. Соціальні установки особистості.
43. Види мислення людини.
44. Здібності і діяльність.
45. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність.
46. Види міжособистісного спілкування.
47. Нормативні кризи дорослості.
48. Поняття про сенситивний період в розвитку людини.
49. Старість як біосоціопсихологічне явище.
50. Поняття про темперамент.
51. Біологічне і соціальне в структурі особистості.
52. Особисті особливості в старості.
53. Типи вищої нервової діяльності та темперамент.
54. Психологічні явища у великих соціальних групах.
55. Структура, функції спілкування.
56. Спілкування як форма існування і виявлення людської сутності.
57. Значення групових та суспільних норм для розвитку особистості.
58. Значення мови для формування психічних процесів людини.
59. Провідна діяльність особистості та її характеристики.
60. Значення кризи в психічному розвитку людини.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Обов'язкова література:

1. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник / М. Й. Варій. – Київ : Центр учб. літ., 2009. – 1008 с.
2. Загальна психологія: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / [О. В. Скрипченко ін.] ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - Київ : Каравела , 2011. - 464 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. / С. Д. Максименко. – 3-тє вид., переробл. та допов. – Київ : ЦУЛ, 2018. – 272 с.
4. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянчук, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
5. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.

Додаткова література:

Девисюк А. С. Психологія : навч.-метод. посіб. / А. С. Девисюк. – Луцьк : РВВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 180 с.

Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс : навч. посіб. / Т. В. Дуткевич. – Київ : ЦУЛ, 2018. – 388 с.

Загальна психологія : навч. посіб. / [О. П. Сергеєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека]. – Київ : Центр учб. літ., 2012. – 296 с.

Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості : навч. посіб. / Т. С. Кириленко. – Київ: Лебідь, 2007. – 256 с.

Копець Л. В. Психологія особистості: [навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл.] / Л. В. Копець. – Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 460 с.

М'ясоїд, П. А. Курс загальної психології: підручник. У 2-х т. Т. 1 / П. А. М'ясоїд. – Київ : Алерта, 2011. – 496 с.

Психологія: підручник // за заг. ред. Т. Б. Партико Львів. нац. ун -т ім. І. Франка. - Київ: Ін Юре, 2014. - 665 с. 18.

Психофізіологія : навч. посіб. / М. Ю. Макарчук, Т. В. Куценко, В. І. Кравченко, С. А. Данилов. – Київ : ООО «Інтерсервіс», 2011. – 329 с.

Психологія: схеми, таблиці, коментарії: навчально-наочний посібник / [друге перероблене видання.] / О.М Пасько., О.М. Цільмак. [за загал. ред. Цільмак О.М.] – Одеса: ОДУВС, 2015. – 271 с. – з іл. – Електрон. дан. (1файл). – Режим доступу: http://www.oduvs.edu.ua/navch_pidruch_psixolog.html

Русинка І. І. Психологія : навч. посіб. / І. І. Русинка. – Київ : Знання, 2007. – 367 с.

Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. / О. Б. Столяренко. – Київ : Центр учб. літ., 2012. – 280 с.

Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості : навч. посібник. 2-е вид. / Т.М. Титаренко - К. : Каравела, 2013. - 372 с.

Цимбалюк І. М. Загальна психологія / І. М. Цимбалюк, О. Ю. Яницька. – Київ : ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.

Інтернет-ресурси

Бруннер Є. Ю. Увага, пов'язана з уявою та пам'яттю [Електронний ресурс] / Є. Ю. Бруннер // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. – Херсон, 2016. - Вип. 6(1). - С. 18-23. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_6\(1\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2016_6(1)_5) (дата звернення: 28.09.2020). – Назва з екрана.

Дубовий К. В. Дослідження феномена здібностей у вітчизняній науці [Електронний ресурс] / К. В. Дубовий // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електрон. наук. фах. вид. / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2011. - Вип. 3. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_3_15 (дата звернення: 28.09.2020). – Назва з екрана.

Дудар О. В. Методичне забезпечення вивчення міжособистісної перцепції особистості [Електронний ресурс] / О. В. Дудар // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. – Львів, 2012. - Вип. 2(2). - С. 304-313. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2\(2\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2(2)_36) (дата звернення: 28.09.2020). – Назва з екрана.

Карпенко Н. А. Механізми міжособистісного сприймання [Електронний ресурс] / Н. А. Карпенко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. – Львів, 2011. - Вип. 2. - С. 15-28. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2011_2_4 (дата звернення: 28.09.2020). – Назва з екрана.

Кузнецов М. А. Аналіз основних видів пам'яті та їх ролі у регуляції діяльності людини [Електронний ресурс] / М. А. Кузнецов, О. І. Кузнецов, Я. В. Козуб // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. – Харків, 2012. - Вип. 44(2). - С. 104-127. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psychol_2012_44\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psychol_2012_44(2)_14) (дата звернення: 28.09.2020). – Назва з екрана.

Крижановська З. Мотиваційний компонент самореалізації в спортивній діяльності. *Психологія: реальність і перспективи*. Вип. 12. Рівне, 2019. С. 135 – 139. – (у співавторстві). https://prap.rv.ua/index.php/prap_rv/article/view/61

Крижановська З. Психологічні аспекти командної комунікації спортсменів-баскетболістів. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”*. Серія “Психологія”. Вип. 12. Рівне, 2021. С. 96 – 102 – (у співавторстві).

<https://journals.oa.edu.ua/Psychology/article/view/3074>

Крижановська З. Ю., Росинюк А.Р Психологічні аспекти агресивної

поведінки підлітка. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів.* Луцьк, 2020. - С.66 - 69

Крижановська З. Ю., Хвесик Ю.Ю. Особливості самоактуалізації жінок в професійній діяльності педагога. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів.* Луцьк, 2020. - С.338 - 340.

Омельченко І. І., Крижановська З. Ю. Гендерні особливості прояву лідерства в підлітковому віці. Матеріали науково-теоретичної конференції присвяченої 150-тій річниці від дня народження Агатангела Кримського. В.-Волинський, 2020 - С. 78 - 80

https://drive.google.com/file/d/1_f9bZKbqeHwqpDXvdKgmjw0MDMg_RMnR/view?fbclid=IwAR2k8KiNT2m7cNU2gkEwSxyt7g3eGZ81nU0gZ8Csuj1NDIGnvijm7nUg3sk

Кожевнікова Д. Г., Крижановська З. Ю. Психологічні особливості селфі-адикції в дітей підліткового віку. Матеріали науково-теоретичної конференції присвяченої 150-тій річниці від дня народження Агатангела Кримського В.-Волинський, 2020 - С. 80 - 82.

https://drive.google.com/file/d/1_f9bZKbqeHwqpDXvdKgmjw0MDMg_RMnR/view?fbclid=IwAR2k8KiNT2m7cNU2gkEwSxyt7g3eGZ81nU0gZ8Csuj1NDIGnvijm7nUg3sk

Крижановська З. Ю. Комуникативні вміння спортсменів-баскетболістів як необхідна умова ефективної командної взаємодії. Матеріали науково-теоретичної конференції присвяченої 150-тій річниці від дня народження Агатангела Кримського В.-Волинський, 2020 - С. 50 - 52 .

https://drive.google.com/file/d/1_f9bZKbqeHwqpDXvdKgmjw0MDMg_RMnR/view?fbclid=IwAR2k8KiNT2m7cNU2gkEwSxyt7g3eGZ81nU0gZ8Csuj1NDIGnvijm7nUg3sk

Крижановська З. Самореалізація особистості в шлюбно-сімейних відносинах. *Наукові записки* [Національного університету "Острозька академія"]. Серія: Психологія і педагогіка. Вип. 18, 2011. С. 138 – 146.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=i2YYhjgAAAAJ&citation_for_view=i2YYhjgAAAAJ:UeHWp8X0CEIC

Крижановська З., Мірченко С. Мотиваційний компонент самореалізації в спортивній діяльності. *Психологія: реальність і перспективи.* Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Рівне. Вип. 12, 2019. С. 127 – 131.

https://www.prap.rv.ua/index.php/prap_rv/article/view/61

Крижановська З. Емоційні особливості жінки в процесі реалізації материнської ролі. *Психологічні перспективи.* Луцьк. Вип. 23, 2014. С. 148 – 159.

Крижановська З., Сичак О. Самореалізація особистості після виходу на пенсію, як спосіб її само виповнення. *Психологія: реальність і перспективи.* Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 7. Рівне,

2016. С. 106 – 109.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=i2YYhjgAAAAJ&citation_for_view=i2YYhjgAAAAJ:2osOgNQ5qMEC

Крижановська З., Мітлош А. Психологічні особливості сприймання професійного персонального іміджу жінки-викладача студентами вищого навчального закладу. *Актуальні проблеми психології*. Збірник наукових праць «Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені ГС Костюка». Київ. №12. Вип. 21, 2015. С.238 – 246.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=i2YYhjgAAAAJ&citation_for_view=i2YYhjgAAAAJ:u-x6o8ySG0sC

Крижановська З., Мітлош А. Психологічні аспекти командної комунікації спортсменів-баскетболістів. *Наукові записки* [Національного університету" Острозька академія"]. Серія: Психологія і педагогіка. Острог. Вип. 12, 2011. С. 96 – 100.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=i2YYhjgAAAAJ&citation_for_view=i2YYhjgAAAAJ:bEWMUwI8FkC

Крижановська З. Ю. Психологія загальна : силабус (нормативної / вибіркової) навчальної дисципліни підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта освітньо-професійної програми Дошкільна освіта, Початкова освіта / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, факультет психології та соціології, кафедра загальної і соціальної психології та соціології. Луцьк, 2020. 14 с.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/18588>

Психологія загальна [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ф-т психології та соціології, Каф. заг. та соц. психології ; уклад. Л. П. Дейнека ; упоряд. З. Ю. Крижановська. - Луцьк, 2018. - 531 назва.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=i2YYhjgAAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=i2YYhjgAAAAJ:L8Ckcad2t8MC

Крижановська З. Ю. Психологія загальна : силабус навчальної дисципліни підготовки бакалавра спеціальності 012 Дошкільна освіта освітньо-професійної програми Дошкільна освіта / Волинський національний університет імені Лесі Українки, факультет психології, кафедра загальної та клінічної психології. Луцьк, 2021. 14 с.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19723>

Крижановська З., Бабак К. Емоційна прив'язаність дитини до матері як предиктор її соціальної адаптації до шкільного життя. *Психологічні перспективи*. Луцьк, 2021. Вип. 38. С.138 – 150. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20191>

Крижановська З., Бабак К. Роль типу прив'язаності в сприйманні романтичних взаємин чоловіків та жінок. *Психологічні перспективи*. Луцьк, 2022. Вип. 39. С. 230 – 240.

<https://psychoprospects.vnu.edu.ua/index.php/psychoprospects/article/view/806>

Крижановська З. Надійний тип прив'язаності як основа розвитку психічного

здоров'я дитини. *Сучасні психологічні тенденції підтримки та відновлення психічного здоров'я особистості: теорія та практика*, тези доповідей II міжнарод. міждисциплінар. Конференції. Харків, 2021. С. 52 – 54.
<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19692>

Крижановська З. Психічне здоров'я людини як життєвонеобхідний ресурс: в науковому психологічному вимірі. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук*: збірник матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк, 2020. С. 553 – 555.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18473/1/18_Kryzhanovska%20Z.pdf

Кожевнікова Д., Крижановська З. Вплив типу прив'язаності на довіру до інших та самооцінку підлітка. *Сучасні психологічні тенденції підтримки та відновлення психічного здоров'я особистості: теорія та практика*, тези доповідей II міжнарод. міждисциплінар. Конференції. Харків, 2021. С. 42 – 44.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19693/1/%D0%94.%20%D0%9A%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf>

Кожевнікова Д., Крижановська З. Вивчення впливу травми прив'язаності на романтичні стосунки в психоаналітичному підході. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*, матеріали XVII міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів. Луцьк, 2022. С. 885 – 888.

Кожевнікова Д., Крижановська З. Емоційна прив'язаність підлітків як чинник їх самоставлення. *Актуальні проблеми клінічної психології та нейропсихології*, тези доповідей I міжнарод. наук.-практ. конференції. Луцьк, 2022. С. 21 – 25.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20539/3/Conf_2022_1-21-25.pdf

Кожевнікова Д., Крижановська З. Вплив емоційної прив'язаності з матір'ю на соціалізацію дитини. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук*, збірник матеріалів V міжнар. наук.-практ. конфереції. Луцьк, 2021. С. 594 – 596.

<https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/Zbirnyk20212-1.pdf>

Пилипчук О., Крижановська З. Вплив типу прив'язаності між матір'ю та дитиною на психічний розвиток останньої. *Сучасні психологічні тенденції підтримки та відновлення психічного здоров'я особистості: теорія та практика*, тези доповідей II міжнарод. міждисциплінар. Харків, 2021. С. 81 – 83.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19694/1/%D0%9F%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%BF%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0%2C%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf>

Пилипчук О., Крижановська З. Психологічні характеристики психічного здоров'я студентів як ознаки їх ресурсності. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук*: збірник матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (15 грудня 2020 р.) / відп. ред. Зінченко М.О., Голуб Г.С. – Луцьк, 2020. – С. 559 – 561.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20383>

Філюк Б., Крижановська З. Умови якісної романтичної прив'язаності: психоаналітичний огляд. *Актуальні проблеми клінічної психології та*

нейропсихології, тези доповідей I міжнарод. наук.-практ. конференції. Луцьк, 2022. С. 76 – 78.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20540/3/Conf_2022_1-76-78.pdf

Полюх М., Крижановська З. (Аналіз дитячо-материнської прив'язаності. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук*, збірник матеріалів V міжнар. наук.-практ. конференції. Луцьк, 2021. С. 604 – 605.

Пілецька О., Крижановська З. Психоаналітичні погляди на романтичні взаємини в контексті теорії прив'язаності. Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології, матеріали XI міжнар. наук.-практ. конференції. Луцьк, 2022. С. 91 – 93.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20385>

Чудак Б., Крижановська З. Психоаналітичний підхід щодо вивчення впливу типу прив'язаності до партнера на якість романтичних взаємин. *Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології*, матеріали XI міжнар. наук.-практ. конференції. Луцьк, 2022. С. 93 – 95.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20391>

Філюк Б., Крижановська З. Експериментальне вивчення якості прив'язаності в романтичних взаєминах. *Актуальні проблеми практичної психології у Волинському регіоні*: матеріали XVI науково-практичного семінару. Луцьк, 2022. С. 161 – 164.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20993>

Radchuk, N., Kryzhanovska, Z. Support of student youth's mental health. Actual problems of practical psychology in the Volyn region: materials of the XVI scientific and practical seminar. Lutsk, 2022. P. 129 – 133.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20994>

Філюк Б., Крижановська З. Експериментальне вивчення якості прив'язаності в романтичних взаєминах. *Актуальні проблеми практичної психології у Волинському регіоні*: матеріали XVI науково-практичного семінару. Луцьк, 2022. С. 161 – 164.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20993>

Radchuk, N., Kryzhanovska, Z. Support of student youth's mental health. Actual problems of practical psychology in the Volyn region: materials of the XVI scientific and practical seminar. Lutsk, 2022. P. 129 – 133.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20994>

Радчук Н., Крижановська З. Чинники загрози психічному здоров'ю студентської молоді. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук*: збірник матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф. / відп. ред. Зінченко М.О., Голуб Г.С. –Луцьк, 2022. С. 496 – 498.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21241/1/16_Radchuk_Naum_tezy.pdf

Типи прив'язаності та їх корекція: метод рекомендації до проведення лабор. Занять до вибіркової. Навч. дисц. / уклад. Зореслава Крижановська. – Луцьк : [б. в.], 2022. – 26 с.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20380/3/metod_rec.pdf

Конфліктологічне консультування : навч. посіб. / укладач Зореслава Юріївна Крижановська. – Луцьк : ВЕЖА-ДРУК, 2017. – 112 с.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/13944/1/%D0%9F%D0%BE%D1%>

[81%D1%96%D0%B1%D0%BD%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81.pdf](#)

Лазуренко О. О. Психологічний аналіз основних напрямків дослідження емоційної сфери [Електронний ресурс] / О. О. Лазуренко // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної АПН України. Проблеми загальної та педагогічної психології. – Київ, 2012. - Т. 24, ч. 5. - С. 83-93. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pzpp_2012_24_5_12 (дата звернення: 28.09.2020). – Назва з екрана.

Скрипник Н. І. Зв'язок мови й мислення як основа концептуального аналізу [Електронний ресурс] / Н. І. Скрипник // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10, Проблеми граматики і лексикології української мови. – Київ, 2011. - Вип. 7. - С. 416-418. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2011_7_94 (дата звернення: 28.09.2020). – Назва з екрана.

Чик А. Пам'ять в контексті інтелектуального потенціалу людини [Електронний ресурс] / А. Чик // Українознавчий альманах / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2014. - Вип. 17. - С. 50-53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2014_17_15 (дата звернення: 28.09.2020). – Назва з екрана.

Швалб Ю. М. Функції уяви у просторі життя особистості [Електронний ресурс] / Ю. М. Швалб // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Психологічні науки. - 2013. - Т. 2, вип. 10. - С. 330-334. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2013_2_10_66 (дата звернення: 28.09.2020). – Назва з екрана